

UFRS 17 SİGORTA SÖZLEŞMELERİ KAPSAMINDA ÖNGÖRÜLEN ÖLÇÜM YAKLAŞIMLARINDAN GENEL MODEL YAKLAŞIMI VE BİR UYGULAMA*

GENERAL MODEL APPROACH OF MEASUREMENT APPROACHES UNDER IFRS 17 INSURANCE CONTRACTS AND AN APPLICATION

Mustafa OĞUZ**

Öz

Sigorta muhasebesi, sigorta sektöründe faaliyet gösteren şirketlerin muhasebe uygulamalarını ve finansal raporlamalarını içeren sektörel bir muhasebe sistemini yansıtmaktadır. Bir ihtisas muhasebesi olarak sigorta muhasebesi, uzmanlık isteyen ve sigortacılık sektörünün iyi bir şekilde anlaşılmasını gerektiren özellikli bir muhasebe dalıdır. Türkiye’de sigorta muhasebesine yön veren çeşitli düzenlemeler bulunmaktadır. Bunların başında Hazine Müsteşarlığı tarafından yayımlanan düzenlemeler gelmektedir. Bu düzenlemeler haricinde muhasebenin temel kavramları, genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri, Maliye Bakanlığı tarafından uygulanması öngörülen düzenlemeler, Sermaye Piyasası Kanunu kapsamında uygulanması öngörülen düzenlemeler gibi düzenlemeler de bulunmaktadır. Ancak zaman içerisinde gelişen ve ülkemizde de sigorta şirketleri tarafından uygulanması zorunlu olan Uluslararası Muhasebe ve Finansal Raporlama Standartları (UMS ve UFRS’ler), sigorta muhasebesine yön veren düzenlemeler içerisinde ayrı bir öneme sahiptir. Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu tarafından yayımlanan UMS ve UFRS’lerden biri de UFRS 17 Sigorta Sözleşmeleri Standardıdır. UFRS 17, sigorta sözleşmelerinin muhasebeleştirilmesi ve raporlanmasına yönelik alışlagelmiş

* Makalenin Gönderim Tarihi: 22.9.2018; Makalenin Kabul Tarihi: 15.10.2018

Bu makale, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü’nde Prof. Dr. Hüseyin AKAY danışmanlığında yürütülen “Hayat Sigorta Sözleşmelerinin ‘Uluslararası Finansal Raporlama Standardı 17: Sigorta Sözleşmeleri’ Kapsamında Muhasebeleştirilmesi ve Raporlanması” başlıklı doktora tezinden üretilmiştir.

** Balıkesir Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İşletme Bölümü, Arş. Gör. Dr., ORCID ID:0000-0003-2017-4000

uygulamaları kökten değiştirecek yeni birtakım özellikler içermektedir. Bunlardan biri de sigorta sözleşmelerinin muhasebeleştirilmesi ve raporlanmasında esas alınması gereken ölçüm yaklaşımlarıdır. Bu çalışmada söz konusu ölçüm yaklaşımlarından Genel Model Yaklaşımı tanıtılacak olup, bu yaklaşıma ilişkin örnek bir uygulamaya yer verilecektir.

Anahtar Kelimeler: IFRS 17 Sigorta Sözleşmeleri, Genel Model Yaklaşımı, Blok Yapı Yaklaşımı

JEL Kodları: M40, M41

Abstract

Accounting is the process of recording, classifying, reporting, analyzing and interpreting the financial transactions. This process is intended to provide useful information about a business entity's financial status to users of financial statements. In Turkey, accounting is governed by a common set of accounting rules. These are basic concepts of accounting, generally accepted accounting principles, national and international accounting and financial reporting standards and legislation provisions. Ministry of Treasury and Finance, Capital Markets Board of Turkey and Public Oversight Accounting and Auditing Standards Authority currently require publicly owned companies to follow these rules. Over time, all these organizations aim to align their regulations with International Accounting and Financial Reporting Standards (IASs and IFRSs). Since 2001, the International Accounting Standards Board (IASB) has worked on a set of these global standards. The IASB is an independent international accounting standard setter based in London. On 18th May of 2018, the IASB issued a new standard on insurance contracts. This new Standard, IFRS 17 Insurance Contracts, establishes a new accounting model and new disclosure requirements. IFRS 17 can be seen as one of the most significant changes to insurance accounting. It establishes principles for the recognition, measurement, presentation and disclosure for insurance contracts issued, reinsurance contracts held and investment contracts with discretionary participation features issued. The objective of IFRS 17 is to ensure that entities provide relevant information in a way that faithfully represents insurance contracts. This information gives a basis for users of financial statements to evaluate the effect that contracts within the scope on the financial position, financial performance and cash flows of an entity. IFRS 17 should be applied for annual periods beginning on after January 1, 2021. IFRS 17 shall supersede the previous IFRS 4 Insurance Contracts. According to the IASB, IFRS 4 was an interim standard that did not provide transparent and comparable information about the effect of insurance contracts on financial statements. The previous standard also allowed entities to use their national accounting requirements. So, the IASB undertook a project to make insurers' financial statements more transparent, comparable and consistent. IFRS 17 is the result of this project. IFRS 17 brings a lot of innovative and important changes to insurance accounting. One of these changes is about measurement approaches. According to IFRS 17, there are three different measurement approaches: the General Model Approach (the Building Block Approach), the Premium Allocation Approach and the Variable Fee Approach. The General Model Approach is the basic model that is applicable to all insurance contracts and is based on a series of four building blocks. The first building block is the estimation of future cash flows. IFRS 17 requires insurance companies to estimate cash flow for an insurance contract. The second building block is discount rate. The Standard requires insurance companies to use discount rates based on market rates of the same currency, duration and level of liquidity. The third building block is risk adjustment. Risk

adjustments should represent the compensation that the insurer requires for bearing the uncertainty in the amount and timing of the cash flows. The fourth building block is the contractual service margin. The contractual service margin is a component of the carrying amount of the asset or liability for a group of insurance contracts representing the unearned profit that the entity will recognize as it provides services under the insurance contracts in the group. According to the Standard, no gains are recognized in profit or loss at the inception of the contract because any of contract's performance obligations has not been satisfied yet. For this reason, the contractual service margin cannot be negative either at issue or subsequently. If the contract is onerous, then the contractual service margin is equal to zero. IFRS 17 allows the spreading of profits on insurance contracts over their duration. If the contractual service margin is decreasing, then the losses should be recognized immediately. If it is decreasing, then the profits should be firstly used to compensate previous losses and the remaining amount should be recognized. The contractual service margin should be amortized over the duration of a contract. Recognizing the contractual service margin over the duration of a contract should be on a systematic basis that reflects the remaining transfer of services and interest should be accreted to reflect the time value of money. The objectives of this study are to introduce the General Model Approach theoretically and show how the value of an insurance contract should be measured, accounted and reported under this approach.

Keywords: IFRS Insurance Contracts, General Model Approach, Building Block Approach

JEL Codes: M40, M41

1.GİRİŞ

Bir sigorta şirketinin, sigortacılık faaliyetlerinin esasını sigorta sözleşmesi oluşturmaktadır. Sigorta şirketleri tarafından bu sözleşmeler hayat sigortacılığı veya hayat dışı (elementer) sigortacılık faaliyetlerine yönelik olarak düzenlenebilmektedir. Müşteri işletme ve kişilerle yapılan her sigorta sözleşmesi, şirketin finansal durumunu, performans sonucunu ve nakit akışlarını etkilemektedir. Dolayısıyla, bir sigorta sözleşmesinin esas oluşturduğu faaliyetlerin gerçeğe uygun bir şekilde finansal tablolarında raporlanması oldukça önemlidir. Herhangi bir işletmede bunu sağlamak için, o işletmenin mali nitelikteki işlemlerine ilişkin finansal bilgilerin doğru, zamanında ve eksiksiz bir şekilde üretilir hale gelmesi, o işletmede iyi bir muhasebe sisteminin kurulması ve bu sistemin etkin bir şekilde çalışması ile mümkündür. Bu finansal bilgilerin kullanılması suretiyle işletme yöneticileri işletme faaliyetlerine ilişkin sağlam kararlar alabilmekte ve finansal raporlamaya ilişkin olarak çeşitli düzenlemelerin öngördüğü koşulları yerine getirmiş olmaktadır (Akay, 2001, s.2; Mulligan & Stone, 1997, s.6). Bunların sağlanmasında sigorta muhasebesi hayati bir role sahiptir. Muhasebe içerisinde özel bir ihtisas alanı olan sigorta muhasebesi, sigorta faaliyetleriyle ilgili işlemlerin kaydedilmesine yönelik olarak oluşturulan hesapları da içeren, ihtisas muhasebesi olarak tanımlanmaktadır (Aktaş, 2005, s.67).

Sigorta muhasebesini yönlendiren çok sayıda düzenleme bulunmaktadır. Muhasebenin temel kavramları, genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri, ulusal muhasebe standartları ve mevzuat hükümleri bunlardan yalnızca birkaçını oluşturmakta olup, bunların herbiri uygulama alanı bakımından ulusal düzeyle sınırlanmış düzenlemelerdir. Sigorta muhasebesini uluslararası düzeyde yönlendiren temel düzenleme ise, Uluslararası Muhasebe ve Finansal Raporlama Standartları'dır. Bu standartlar; farklı mevzuat, genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri ve ulusal muhasebe standartlarına sahip çeşitli ülkelerde faaliyet gösteren şirketlerin tekdüze muhasebe ve finansal raporlama uygulamalarına tabi olmasını öngören ilke esaslı standartlardır. Bunlar sayesinde uluslararası düzeyde faaliyet gösteren şirketlerin finansal durumu, finansal performansı ve nakit akışına ilişkin bilgilerin nitelikli hale getirilmesi amaçlanmaktadır. Söz konusu standartların bir kısmı farklı sektörlerde faaliyet gösteren şirketlere yönelik ortak standartlardan oluşurken, bir kısmı da yalnızca özellikli alanlarda faaliyet yürüten şirketlere yönelik standartlardır. Sigorta şirketleri açısından daha önceden yayımlanmış olan UFRS 4 Sigorta Sözleşmeleri Standardı (Türkiye'deki adıyla TFRS 4 Sigorta Sözleşmeleri Standardı) ile IASB tarafından Mayıs 2017'de yayımlanan ve UFRS 4'ün yerini alacak olan UFRS 17 Sigorta Sözleşmeleri Standardı bu tür standartlardandır. Bu çalışmada, öncelikle UFRS 17 Sigorta Sözleşmeleri Standardı'na ve standartta sigorta sözleşmelerinin ölçülmesinde öngörülen yaklaşımlardan Genel Model Yaklaşımı'na ilişkin genel bilgiler ele alınacak olup, daha sonra hayat sigorta sözleşmeleri üzerinden Genel Model Yaklaşımı'na yönelik örnek bir uygulamaya yer verilecektir.

2.UFRS 17 SİGORTA SÖZLEŞMELERİ STANDARDI'NA İLİŞKİN GENEL BİLGİLER

UFRS 17 Sigorta Sözleşmeleri Standardı, IASB tarafından sigorta sektörünün muhasebe uygulamalarını düzenlemek üzere yayımlanmış yeni bir standart olup, sigorta sözleşmelerinin muhasebeleştirilmesi ve raporlanmasına ilişkin olarak oldukça geniş kapsamlı düzenlemeler içermektedir. Bu standart esas itibarıyla hayat dışı branşta, hayat branşında veya her ikisinde faaliyet gösteren sigorta şirketlerinin mali işlemlerinin muhasebeleştirilmesi ve raporlanmasına yöneliktir. Ancak standart, özellikle hayat branşına ilişkin oldukça geniş kapsamlı düzenlemeler içermektedir. UFRS 17, 18 Mayıs 2017'de yayımlanmış olup, sigorta şirketlerinin bu standardı 1 Ocak 2021 tarihinde veya sonrasında başlayan hesap dönemlerinde uygulaması öngörülmektedir. Türkiye'de 17 Ağustos 2018 tarihi itibarıyla KGK tarafından standardın Türkçe çevirisi yayımlanmış ve kamuoyu ile paylaşılmış olup, henüz yürürlüğe girmemiştir.

UFRS 17'yi uygulayacak olan işletmeler tarafından standart kapsamında muhasebeleştirilmesi ve raporlanması gereken sigorta sözleşmeleri; ihraç edilen sigorta sözleşmeleri, elde tutulan reasürans sözleşmeleri ve isteğe bağlı katılım özelliği bulunan yatırım sözleşmeleri şeklinde sıralanmaktadır (UFRS 17, para. 2).

UFRS 17'ye göre sigorta sözleşmelerini, sahip oldukları özelliklere göre birleştirilerek veya ayrıştırılarak muhasebeleştirilmesi mümkündür. Buna göre, sigorta şirketi tarafından aynı zamanda veya yakın bir zaman içerisinde aynı sigortalıyla veya sigortalının ilişkili taraflarıyla yapmış olduğu ve UFRS 17 kapsamına giren iki veya daha fazla sayıda sigorta sözleşmesinin birleştirilmesi ve bunların tek bir sigorta sözleşmesi gibi muhasebeleştirilmesi mümkündür (UFRS 17, para. 9). Diğer taraftan, UFRS 17 kapsamına giren sigorta sözleşmelerinden bazıları yalnızca belirli bir güvenceyi sağlamaya yönelik sigorta unsurlarını içermektedir. Halbuki bazı sigorta sözleşmeleri, yalnızca belirli bir güvenceyi sağlamaya yönelik sigorta unsuru dışında, sigortalının yatırım geliri elde etmesini sağlayan ve sigorta şirketince verilen birtakım hizmetleri içeren sigorta dışı unsurları da içerebilmektedir. Bu durumda, sigorta dışı unsurların ayrıştırılması ve her birinin ilgili başka standartlar çerçevesinde ele alınması gerekmektedir. Standart'ta, söz konusu sigorta dışı unsurlara örnek olarak saklı (gömülü) türev ürünler, yatırım unsurları ve farklı nitelikteki malları veya sigorta dışı hizmetleri sigortalıya devretmeye yönelik çeşitli taahhütler verilmektedir (UFRS 17, para. 10). Örneğin, bir hayat sigorta şirketi belirli bir prim tutarı karşılığında bir hayat sigorta sözleşmesi ihraç etmiştir. Şirket, sözleşmeyi ihraç etmekten dolayı elde ettiği prim gelirlerinin bir kısmını bir yatırım aracına yönlendirmiş olup, sigorta süresi boyunca bu dayanak varlıktan getiri elde etmeyi planlamıştır. Şirket ayrıca, sözleşmenin diğer tarafı konumunda olan sigortalıya hasar yönetim hizmeti vermektedir. UFRS 17 kapsamında, şirket verilen hizmetlerin sigorta unsuruyla yüksek derecede ilişkili olmadığını ve eşdeğer şartlarla aynı piyasada hayat sigorta sözleşmesinden ayrı bir şekilde satılabileceği kanaatine varmıştır. Dolayısıyla, burada hayat sigorta sözleşmesinin sigorta unsurunun UFRS 17 Sigorta Sözleşmeleri Standardı kapsamında, yatırım aracının UFRS 9 Finansal Araçlar Standardı kapsamında muhasebeleştirilmesi ve verilen hizmetin de UFRS 15 Müşteri Sözleşmelerinden Hasılat Standardı kapsamında muhasebeleştirilmesi gerekmektedir.

Sigorta sözleşmelerinin muhasebeleştirilme zamanı da UFRS 17'de ele alınan konulardan biridir. Buna göre, sigorta şirketlerinin ihraç ettiği bir sigorta sözleşmesi grubunu, aşağıdaki tarihlerden en erken olanından itibaren muhasebeleştirmeye (finansal tablolara almaya) başlaması gerekmektedir (UFRS 17, para. 25):

- § Sözleşme grubunun teminat süresinin başlangıç tarihi,
- § Gruptaki sigortalı tarafından yapılacak ilk ödemenin vadesinin geldiği tarih,
- § Ekonomik açıdan dezavantajlı bir sözleşme grubu için, grubun ekonomik açıdan dezavantajlı hale geldiği tarih.

UFRS 17'ye göre, standart kapsamına girip girmediği, birleştirilerek mi yoksa ayrıştırılarak mı muhasebeleştirileceği ve muhasebeleştirilme zamanı belirlenen sigorta sözleşmelerinin değerinin tespit edilmesine ilişkin birtakım yaklaşımlar öngörülmekte ve bunların yine UFRS 17'ye uygun şekilde muhasebeleştirilmesi ve raporlanması gerekmektedir. Bahsi

geçen ölçüm yaklaşımları UFRS 17'nin sigorta muhasebesine yönelik getirdiği önemli yeniliklerden biridir.

3.GENEL MODEL YAKLAŞIMI (BLOK YAPI YAKLAŞIMI)

UFRS 17'ye göre sigorta sözleşmelerinin ilk defa veya sonraki dönemlerde muhasebeleştirilmesinde ve raporlanmasında esas alınması gereken üç farklı ölçüm yaklaşımı bulunmaktadır. Bir sigorta sözleşmesinin dönemsonu itibarıyla değerlemesinde bu üç yaklaşımdan en uygun olanının kullanılması öngörülmektedir. Standart'ta bunlar; Genel Model Yaklaşımı (Blok Yapı Yaklaşımı), Prim Dağıtım Yaklaşımı ve Değişken Ücret Yaklaşımı olarak ifade edilmektedir. Bu çalışmada, sigorta sözleşmelerinin geneline yönelik bir ölçüm yöntemi olması nedeniyle Genel Model Yaklaşımı ele alınacaktır.

Genel Model Yaklaşımı, UFRS 17'de doğrudan "Genel Model Yaklaşımı" veya "Blok Yapı Yaklaşımı" olarak adlandırılmamakta; ancak IASB tarafından yapılan çeşitli yayınlarda "General Model Approach" veya "Building Block Approach" şeklinde anılması nedeniyle çalışmada bu isimle ele alınmaktadır. Bu yaklaşım, UFRS 17'nin sigorta sözleşmelerinin geneline yönelik olarak önerdiği ve spesifik olarak doğrudan katılım özelliği bulunmayan sigorta sözleşmelerinin değerlemesinde uygulanması öngörülen ölçüm yaklaşımıdır. Doğrudan katılım özelliği bulunmayan sigorta sözleşmelerine; sınırlı süreli hayat sigortası sözleşmeleri, yaşam boyu hayat sigortası sözleşmeleri, evrensel yaşam sigorta sözleşmeleri, reasürans sigorta sözleşmeleri ile uzun vadeli genel sigorta sözleşmeleri örnek olarak verilebilmektedir (PwC, 2017, s.4; Tucker, Sedelnikova, Saslow, Meurer & Coughlan, 2017, s. 22).

3.1.Genel Model Yaklaşımı Kapsamında Sigorta Sözleşmelerinin İlk Defa Muhasebeleştirilmesi ve Raporlanması

UFRS 17'ye göre, bütün sigorta sözleşmelerinin ilk muhasebeleştirmede sözleşmenin ifasına ilişkin nakit akışları ile sözleşmeye dayalı hizmet marjının (sözleşme ekonomik açıdan dezavantajlı olmadığı müddetçe) toplamı üzerinden finansal tablolara alınması gerekmektedir (UFRS 17, para. 32).

Sözleşmenin ifasına ilişkin nakit akışları; gelecekteki nakit çıkışlarının bugünkü değerinden, işletmenin sözleşmeyi yerine getirmesiyle ortaya çıkacak olan gelecekteki nakit girişlerinin bugünkü değerinin düşülmesi suretiyle bulunan tutarın finansal olmayan riske ilişkin risk düzeltmesini içeren açık, önyargısız ve olasılık-ağırlıklı ortalama tahmini (diğer bir ifadeyle, beklenen değeri) olarak tanımlanmaktadır (UFRS 17, Ek A). Aynı zamanda bunlar, sigortacının primlerden tahsil etmeyi ve tazminatlar için ödemeyi umduğu tutarların cari değer tahminleridir. Söz konusu tutarlar, muhtemel tahsilat ve ödemelerin zamanlamasını ve belirsizliğini yansıtacak şekilde düzeltilmiş tutarlar olarak nitelendirilmektedir (IASB, 2017, s.16).

Genel Model Yaklaşımı, UFRS 17 kapsamında ele alınan bütün sigorta sözleşmelerine uygulanabilen standart bir ölçüm yaklaşımı olup, dört adet bloktan oluşması nedeniyle Blok Yapı Yaklaşımı şeklinde de adlandırılmaktadır. Bu yaklaşıma göre, bir sigorta sözleşmesinin değeri dört farklı bloğun toplamından oluşmaktadır. Bunlar (UFRS 17, para. 32):

- § Gelecekteki nakit akışlarının tahmini,
- § Finansal risklerin gelecekteki nakit akışı tahminlerine dahil edilmemesi halinde, paranın zaman değerini ve gelecekteki nakit akışlarına ilişkin finansal riskleri yansıtacak bir düzeltme, diğer bir deyişle paranın zaman değeri,
- § Finansal olmayan riske yönelik bir risk düzeltmesi,
- § Sözleşmeye dayalı hizmet marjı.

Genel Model Yaklaşımı'nda birinci bloğu oluşturan gelecekteki nakit akışlarının tahmini, sözleşmeye bağlı yükümlülüklerin yerine getirilmesiyle doğrudan ilişkili olan gelecekteki nakit akışlarının toplamından oluşmaktadır. Bu blokta nakit akışları; prim, sovtaj ile halefiyet ve hakların devredilmesinden kaynaklanan nakit girişleri ile tazminat ve portföy seviyesinde doğrudan dağıtılabilir edinim maliyetleri gibi nakit çıkışlarından oluşmaktadır (Mignolet, 2017, s. 8). Sigorta şirketlerinin, belirli bir sigorta sözleşmesi grubunun ölçümüne, gruptaki her sözleşmenin sınırı içerisinde kalan gelecekteki nakit akışlarının tümünü dahil etmesi gerekmektedir (UFRS 17, para. 33). Gelecekteki nakit akışlarının hesaplanmasında, nakit akışlarının aşırı maliyet veya çabaya katlanılmadan elde edilebilen tüm makul ve desteklenebilir bilgiler, piyasa değişkenleri ve piyasa dışı değişkenlerin, cari tahminlere dayanması ve sözleşme sınırı dahilinde olmasına dikkat edilmesi gerekmektedir (UFRS 17, para. B36).

Genel Model Yaklaşımı'nda ikinci bloğu oluşturan paranın zaman değeri, birinci blokla doğrudan ilişkili olup, gelecekteki nakit akışlarının bugünkü değere indirgenmesini içermektedir. Diğer bir ifadeyle, bu blok sigorta sözleşmelerinin ifasına ilişkin olarak ortaya çıkan nakit akışlarının bugünkü değerinin hesaplanmasını gerektirmektedir. Dolayısıyla, burada bir iskonto işlemine yer verilmekte ve bu nedenle bugünkü değer hesaplamasında bir iskonto oranının kullanılması gerekmektedir. Gelecekteki nakit akışı tahminlerine uygulanacak iskonto oranlarının paranın zaman değerini, nakit akışlarının özelliklerini ve sigorta sözleşmelerinin likidite özelliklerini yansıtmaları beklenmektedir. Ayrıca iskonto oranlarının gözlemlenebilir cari fiyatlarla uyumlu olması gerekmekte olup, bu tür gözlemlenebilir piyasa fiyatlarını etkileyen; ancak sigorta sözleşmelerinin gelecekteki nakit akışlarını etkilemeyen unsurların etkisinin dikkate alınmaması gerekmektedir (UFRS 17, para. 36). Nakit akışlarının belirli bir iskonto oranıyla bugünkü değere indirgenmesi işlemi esas itibarıyla bir yıldan uzun süreli sigorta sözleşmelerine özgü bir durum olup, sigorta sözleşmesinin bir yıldan daha kısa süreli olması halinde ise, paranın zaman değerine ve iskonto oranının

kullanılmasıyla yapılacak bugünkü değer hesaplamalarına gerek kalmayacaktır (Mignolet, 2017, s.8).

Genel Model Yaklaşımı'nda üçüncü bloğu oluşturan risk düzeltmesi, genellikle sigorta şirketlerinin finansal tablolarını doğrudan etkilemeyen ve finansal olmayan risklerden oluşmaktadır. Bir sigorta şirketinin kullanmakta olduğu teknolojik altyapının demode olması ve rakip sigorta şirketinin hayat sigorta sözleşmesinin fiyatlarında rekabet artırıcı bir politika izlemesi gibi durumlar finansal olmayan risklere örnek teşkil etmektedir. Finansal olmayan riske ilişkin risk düzeltmesi; sigorta şirketinin sigorta sözleşmesini ifa etmesi sırasında finansal olmayan riskten doğan nakit akışlarının tutarına ve zamanlamasına ilişkin belirsizliğe katlanması riski karşılığında talep ettiği bir bedel olarak tanımlanmaktadır (UFRS 17, Ek A). Söz konusu düzeltme, sigorta sözleşmesinden doğan nakit akışlarının tutar ve zamanlamasıyla ilgili belirsizliğin etkilerine ilişkin olarak sigorta şirketinin tepkisini yansıtmaktadır. Bu nedenle de sigorta şirketlerinin belirsizliği, çeşitlendirmeyi ve riskten kaçınmayı bir araya getirdikleri oldukça karmaşık bir işlemi ifade etmektedir. Riskten kaçınan bir sigorta şirketi yüksek bir risk düzeltmesi yapma eğiliminde olacaktır. Benzer şekilde, risk seven bir sigorta şirketi ise, daha düşük bir risk düzeltmesi yapma eğiliminde olacaktır. Bu durum, sigorta şirketlerinin finansal tablolarının karşılaştırılabilirliğini olumsuz yönde etkileyecektir (Mignolet, 2017, s.8). Ayrıca risk düzeltmesini hesaplamaya yönelik olarak UFRS 17'de öngörülen herhangi bir yöntem bulunmamakta; ancak uygulamada pek çok sigorta şirketinin yöntem olarak sermaye maliyeti yaklaşımını kullanmakta olduğu görülmektedir (Leenars & De Pont, 2017, s.1; Mignolet, 2017, s.8). Sermaye maliyeti, fon kaynakları sunanlar tarafınca istenen getiri oranı olarak tanımlanmaktadır. Değerleme açısından bakıldığında, gelecekte elde edilmesi muhtemel nakit akışlarının bugünkü değerlerine indirildiği iskonto oranı olarak ifade edilmektedir (Sevil, 2013, ss.100 – 103; Ünal, 2008, s.139).

Genel Model Yaklaşımı'nda dördüncü bloğu oluşturan sözleşmeye dayalı hizmet marjı, ilk defa UFRS 17'de karşılaşılan ve sigorta muhasebesine kazandırılan yeni bir terim olarak karşımıza çıkmaktadır. Sözleşmeye dayalı hizmet marjı; bir sigorta şirketinin gelecekte hizmet sundukça finansal tablolara alacağı kazanılmamış olan; ancak sigorta sözleşmesi çerçevesinde hizmet sundukça elde edilmesi beklenen kazançtır. Söz konusu kazanılmamış kazanç, sigorta sözleşmesi grubuna ilişkin bir varlığın veya borcun defter değerinin bir unsuru olarak karşımıza çıkmaktadır (Tucker vd., 2017, s.25; UFRS 17, Ek A ve para. 38). Sözleşmeye dayalı hizmet marjının esas amacı, primlerin risk marjlarını aşması halinde ortaya çıkacak olan birinci günün karlarını ortadan kaldırmaktır. Şöyle ki, sigorta şirketi ile sigortalı arasında düzenlenen sigorta sözleşmesinin başlangıcı itibariyle, diğer bir ifadeyle ilk muhasebeleştirilmede, ortaya çıkacak olan kazancın kar veya zararda muhasebeleştirilmesi uygun olmayacaktır; çünkü ilgili tarih itibariyle sigorta şirketi henüz sözleşmeye bağlı herhangi bir yükümlülüğünü yerine getirmemiş durumda olacaktır. Bunun sonucu olarak da sözleşmeye dayalı hizmet marjının negatif olmaması gerekmektedir. Ayrıca, sigorta sözleşmesinin

ekonomik açıdan dezavantajlı olması halinde, sözleşmeye dayalı hizmet marjı birinci gün karlarını ortadan kaldırması nedeniyle sifıra eşit olmaktadır (Mignolet, 2017, s.8).

Bir sigorta sözleşmesinin finansal durum tablosunda raporlanacak olan değerini oluşturan bu bloklardan ilk üçünün toplamı sözleşmenin ifasına ilişkin nakit akış tutarını vermektedir. Sözleşmenin ifasına ilişkin nakit akışlarına, dördüncü blok olan sözleşmeye dayalı hizmet marjının eklenmesiyle birlikte UFRS 17'de öngörülen Genel Model Yaklaşımı'na göre bir sigorta sözleşmesinin değeri tespit edilmektedir.

3.2.Genel Model Yaklaşımı Kapsamında Sözleşmeye Dayalı Hizmet Marjının İlk Defa Muhasebeleştirilmesi ve Raporlanması

İlk muhasebeleştirmede sözleşmeye dayalı hizmet marjı, bir sözleşme grubuna ilişkin olarak konulan ve belirli bir sözleşme grubunun yükümlülüklerini yerine getirmek üzere kullanılacak olan, riske göre düzeltilmiş beklenen nakit çıkışlarının bugünkü değerini ve sözleşme grubunun finansal tablolara alınmadan önce oluşan sigorta edinimine ilişkin nakit akışlarını aşan, fazlalık bir tutar olarak nitelendirilmektedir. Bu tutar, sözleşme grubunun teminat süresi boyunca, gruptaki sözleşmelerce taahhüt edilen hizmetlerin yerine getirilmesiyle birlikte sigorta şirketinin elde edeceği karı ifade etmektedir. Ancak UFRS 17, sigorta şirketinin söz konusu fazlalığı ilk muhasebeleştirmede bir kazanç olarak finansal tablolara almasına izin vermemektedir. Bunun yerine standart, sigorta şirketinin söz konusu kazancı, şirketin teminat dönemi boyunca hizmet sağlama yükümlülüğünü yerine getirdikçe, finansal tablolara almasını gerektirmektedir. Aynı zamanda standart, sigorta şirketinin, ortaya çıkabilecek herhangi bir zararı, ortaya çıktığı anda finansal tablolara almasını gerektirmektedir. Sözleşme grubunun ekonomik açıdan dezavantajlı sözleşmelerden oluşması halinde ise, sözleşmeye dayalı hizmet marjının finansal tablolara alınmaması gerekmektedir (UFRS 17, para. BC21, BC218-BC219 & BC284).

Genel Model Yaklaşımı'na göre, sigorta sözleşmesinin başlangıcı itibariyle, sözleşmeye bağlı nakit girişlerinin değerinin nakit çıkışlarının değerinden fazla olması halinde, aradaki fazlalık tutarın net nakit çıkışlarının değerine eklenmesi gerekmektedir. Böylelikle ilk muhasebeleştirmede herhangi bir kar tutarı ortaya çıkmayacaktır (IAA, 2017, ss. 1-37).

Sigorta sözleşmesinin başlangıcında ölçülmesi gereken sözleşmeye dayalı hizmet marjının, sigorta sözleşmesinin teminat dönemi boyunca itfa edilmesi gerekmektedir. Sözleşmeye dayalı hizmet marjının zarar olarak ölçülmesi halinde ise, doğrudan kar veya zararda muhasebeleştirilmesi gerekmektedir. Sözleşmeye dayalı hizmet marjının yalnızca bir defa ölçülmesi ve Genel Model Yaklaşımı'nda yer alan diğer üç blok gibi her raporlama dönemi sonunda yeniden ölçülmemesi gerekmektedir (Ballard, 2010, s.1).

Sigorta şirketinin, bir sigorta sözleşmesi grubunun ilk muhasebeleştirmedeki sözleşmeye dayalı hizmet marjını, standardın ekonomik açıdan dezavantajlı sözleşmeler için öngördüğü

düzenlemeler kapsamına girmeyen sözleşmeler için, aşağıdaki durumlardan dolayı ortaya çıkan ve herhangi bir gelir veya gider yaratmayan bir tutar olarak ölçmesi gerekmektedir (UFRS 17, para. 38):

- § Sözleşmenin ifasına ilişkin nakit akışlarının ilk defa finansal tablolara alınması,
- § Sigorta edinimine ilişkin nakit akışlarına karşılık finansal tablolara alınan herhangi bir varlık veya yükümlülüğün ilk muhasebeleştirme tarihinde finansal tablo dışı bırakılması,
- § Sözü edilen tarih itibarıyla gruptaki sözleşmelerden doğan nakit akışları.

3.3.Genel Model Yaklaşımı Kapsamında Sigorta Sözleşmelerinin Sonraki Dönemlerde Muhasebeleştirilmesi ve Raporlanması

Bir sigorta sözleşmesinin ilk defa muhasebeleştirildiği dönemden sonraki dönemlerde sigorta sözleşmesinin veya sigorta sözleşmesi grubunun defter değerinin tespit edilmesi gerekir. Söz konusu defter değeri, her raporlama dönemi sonu itibarıyla sigorta şirketleri tarafından kalan teminat yükümlülüğü tutarı ile gerçekleşen hasarlara ilişkin yükümlülük tutarının toplamının alınması suretiyle hesaplanmaktadır (UFRS 17, para. 40).

Kalan teminat yükümlülüğü; işletmenin henüz meydana gelmemiş sigorta konusu olaylar için mevcut sigorta sözleşmesi kapsamındaki inceleme ve ödeme yükümlülüğü olarak tanımlanmaktadır. Diğer bir ifadeyle, teminat süresinin henüz dolmamış kısmına ilişkin yükümlülüktür (UFRS 17, Ek A). Standartta verilen bu tanımlardan yola çıkmak suretiyle, kalan teminat yükümlülüğünün dönemsonu itibarıyla, bir sigorta sözleşmesinin raporlama tarihinden sonraki sözleşme süresine ilişkin yükümlülük tutarı olarak da ifade edilebilmesi mümkündür. Kalan teminat yükümlülüğü, gelecekteki hizmetlerle ilgili sözleşmenin ifasına ilişkin nakit akışları ile bir sözleşme grubuna ilişkin sözleşmeye dayalı hizmet marjını içermektedir.

UFRS 17'ye göre, sigorta şirketlerinin kalan teminat yükümlülüğünün defter değerinde meydana gelen değişiklikleri gelir veya gider olarak finansal tablolara alması öngörülmektedir. Söz konusu değişiklikler üç şekilde karşımıza çıkmaktadır. Bunlardan ilki, dönem içinde sunulan hizmetler nedeniyle kalan teminat yükümlülüğünde meydana gelen azalmalardır. Bu azalmaların sigorta hasılatı olarak muhasebeleştirilmesi gerekmektedir. İkinci olarak, ekonomik açıdan dezavantajlı sözleşme gruplarına ilişkin zararların ortaya çıkması ve bunların iptal edilmeleri karşılığında ortaya çıkan tutarların sigorta hizmeti giderleri olarak muhasebeleştirilmesi gerekmektedir. Üçüncü olarak, paranın zaman değerinin ve finansal riskin etkilerine ilişkin olarak ortaya çıkan tutarların da sigorta finansmanı gelir veya giderleri olarak muhasebeleştirilmesi gerekmektedir (UFRS 17, para. 41).

Gerçekleşen hasarlara ilişkin yükümlülük ise, sigorta şirketinin, meydana gelmiş ancak henüz raporlanmamış olan olaylar da dahil olmak üzere, önceden meydana gelmiş olan sigorta konusu olaylara ilişkin geçerli hasarları inceleme ve ödeme yükümlülüğü ile gerçekleşen diğer sigorta giderleri olarak ifade edilmektedir (UFRS 17, Ek A). Diğer bir ifadeyle, dönemsonu itibarıyla, bir sigorta sözleşmesinin raporlama tarihinden önceki sözleşme süresine ilişkin yükümlülük tutarındır. Bunlar gerçekleşmiş; ancak henüz ödenmemiş olan hasar yükümlülükleri olarak nitelendirilmektedir. Gerçekleşen hasarlara ilişkin yükümlülük, raporlama tarihi itibarıyla gruba dağıtılmış olan geçmişteki hizmetlerle ilgili sözleşmenin ifasına ilişkin nakit akışlarını içermektedir. Sigorta şirketlerinin gerçekleşen hasarlara ilişkin yükümlülüğünün defter değerinde meydana gelen çeşitli değişiklikleri gelir veya gider olarak finansal tablolara alması gerekmektedir. Bu değişiklikler üç şekilde karşımıza çıkabilmektedir. Bunlardan ilki, yatırım unsurları hariç olmak üzere, dönem içinde gerçekleşen hasarlar ve giderler nedeniyle yükümlülükte meydana gelen artışlara ilişkin olarak ortaya çıkan tutarlardır. Söz konusu tutarların sigorta hizmeti giderleri olarak muhasebeleştirilmesi gerekmektedir. İkinci olarak, gerçekleşen hasarlar ve giderlerle ilgili sözleşmenin ifasına ilişkin nakit akışlarında sonraki dönemlerde meydana gelen değişikliklerdir. Bunların da sigorta hizmeti giderleri olarak muhasebeleştirilmesi öngörülmektedir. Üçüncü olarak, paranın zaman değerinin ve finansal riskin etkisi sonucunda ortaya çıkan değişikliklerdir ki, bunların da sigorta finansmanı gelir veya giderleri olarak muhasebeleştirilmesi gerekmektedir.

3.4.Genel Model Yaklaşımı Kapsamında Sözleşmeye Dayalı Hizmet Marjının Sonraki Dönemlerde Muhasebeleştirilmesi ve Raporlanması

Raporlama dönemi sonundaki sözleşmeye dayalı hizmet marjı, gruptaki sözleşme kapsamında sunulacak olan gelecekteki hizmetlere ilişkin olduğundan henüz kar ya da zarar olarak finansal tablolara alınmamış olan sigorta sözleşmesi grubundaki karı temsil etmektedir (UFRS 17, para. 43).

UFRS 17'ye göre, sözleşmeye dayalı hizmet marjının sonraki dönemlerde muhasebeleştirilmesinde, ilk muhasebeleştirmede esas alınan değeri ile dönem boyunca sözleşmeye dayalı hizmet marjının tutarını etkileyen birtakım değişikliklerin dikkate alınması gerekmektedir. Finansal tablolarda raporlanması gereken sözleşmeye dayalı hizmet marjının matematiksel olarak şu şekilde hesaplanması mümkündür (UFRS 17, para. 44 ve BC23):

- + Dönembaşı itibarıyla sözleşmeye dayalı hizmet marjı tutarı
- + Gruba eklenen yeni sözleşmelerin etkisi
- + Dönem boyunca sözleşmeye dayalı hizmet marjı üzerinden tahakkuk eden faiz tutarı

+/- Gelecekteki hizmetle ilgili olan sözleşmenin ifasına ilişkin nakit akışlarındaki değişiklikler

+/- Kur değişimlerinin sözleşmeye dayalı hizmet marjına olan etkileri

- Dönem boyunca hizmetlerin devredilmesi nedeniyle, kar veya zararda muhasebeleştirilen sözleşmeye dayalı hizmet marjı tutarı

= Raporlama tarihi itibarıyla sözleşmeye dayalı hizmet marjı tutarı

UFRS 17'ye göre, bir sigorta sözleşmesi grubuna ilişkin sözleşmeye dayalı hizmet marjı tutarının, ilgili dönemde sigorta sözleşmeleri grubu kapsamında sağlanan hizmetleri yansıtabilecek şekilde, her dönemde kar veya zarar olarak finansal tablolara alınması gerekmektedir. Sözü edilen tutarın belirlenmesinde gruptaki teminat birimleri önemli bir rol üstlenmektedir. Gruptaki teminat birimleri, her sözleşme açısından bir sözleşmeye göre sağlanan menfaatlerin miktarını ve teminat süresini dikkate almak suretiyle belirlenen, bir gruptaki teminat birimlerinin sayısı, gruptaki sözleşmeler tarafınca sağlanan teminat sayısı olarak tanımlanmaktadır. Sigorta şirketlerinin dönemsonu itibarıyla sözleşmeye dayalı hizmet marjını, mevcut dönemde sunulan ve gelecekte sağlanması beklenen her teminat birimine eşit tutarda dağıtması öngörülmektedir. Ayrıca, sigorta şirketlerinin dönem içinde sağlanan teminat birimlerine dağıtılan tutarı kar veya zarar olarak finansal tablolara alması gerekmektedir (UFRS 17, para. B119, BC221, BC279 & BC283).

4.GENEL MODEL YAKLAŞIMI'NA GÖRE ÖLÇÜLMESİ ÖNGÖRÜLEN SİGORTA SÖZLEŞMELERİNİN ÖLÇÜMÜ, MUHASEBELEŞTİRİLMESİ VE RAPORLANMASINA İLİŞKİN BİR UYGULAMA

Bir hayat sigortası şirketi, sınırlı süreli hayat sigortası sözleşmelerinden oluşan bir portföy ihraç etmiş olup, bunları dönem sonu itibarıyla Genel Model Yaklaşımı (Blok Yapı Yaklaşımı) çerçevesinde değerlemeye tabi tutacaktır. Söz konusu portföye ilişkin varsayımlar şu şekildedir:

- Portföyde 100 adet hayat sigortası sözleşmesi bulunmakta olup, portföy 3 yıllık sınırlı süreli hayat sigorta sözleşmelerinden oluşmaktadır.
- Söz konusu sözleşmelerin başlangıç tarihi 1 Ocak 2020'dir.
- Sigorta şirketi, sözleşmelerin başlangıç tarihi itibarıyla 100.000 TL'lik tek bir prim almayı beklemektedir.
- Şirket, her yılın sonunda 20.000 TL'lik bir nakit çıkışı olacağını tahmin etmektedir.
- Sözleşme başlangıç tarihi itibarıyla 8.000 TL tutarında edinim maliyeti (üretim gideri) tahakkuk etmiştir. Bu giderlerin tamamı dağıtılabılır giderler olup, sözleşmelerin

teminat süresi boyunca sözleşmelerin nakit akışlarıyla uyumlu olacak şekilde dağıtılacaktır.

- f) Sigorta şirketi, portföyün sürdürme maliyetlerini başlangıçta 1.000 TL olarak hesaplamıştır.
- g) Risk düzeltilmesine ilişkin tutarlar, sermaye maliyeti yaklaşımına göre hesaplanacaktır. Sermaye maliyeti tutarları 31/12/2020 için 3.500 TL, 31/12/2021 için 3.000 TL ve 31/12/2022 için de 2.500 TL olarak hesaplanmıştır.
- h) Sözleşmenin başlangıcında ve sonraki dönemlerde yapılacak hesaplamalarda esas alınması gereken iskonto oranı %2'dir.
- i) Raporlama dönemi bir takvim yılıdır.
- j) Vergi hesaplamaları ihmal edilmiştir.

Bu varsayımlardan hareket etmek suretiyle, ilgili hayat sigorta sözleşmelerine ilişkin olarak öncelikle 01.01.2020 tarihi itibarıyla sözleşmeye dayalı hizmet marjı hesaplanacak ve muhasebeleştirilecek (birinci adım) ve ayrıca 31.12.2020 tarihi itibarıyla ilgili hesaplamaların yapılması suretiyle finansal tablolar düzenlenecektir (ikinci adım).

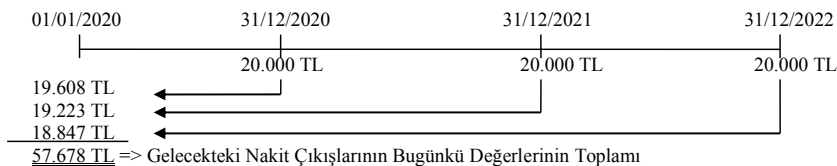
Birinci Adım: 01.01.2020 tarihi itibarıyla sözleşmeye dayalı hizmet marjının hesaplanması ve muhasebeleştirilmesi ve hayat sigorta sözleşmesi portföyünün ilk defa finansal tablolara alınması.

Portföyü oluşturan sınırlı süreli hayat sigortası sözleşmeleri doğrudan katılım özelliği bulunmayan sigorta sözleşmelerinden olup, UFRS 17 kapsamında bu tür sözleşmelerin Genel Model Yaklaşımı kapsamında ölçülmesi gerekmektedir. Genel Model Yaklaşımı'na göre sigorta sözleşmelerinin ölçümünde dört blok bulunmakta olup, bu bloklardan ilk ikisi birlikte paranın zaman değerinin etkisini yansıtan iskonto edilmiş nakit akışlarının hesaplanmasını gerektirmektedir. Dolayısıyla, portföye ilişkin olarak yapılan varsayımlardan yola çıkmak suretiyle öncelikle nakit giriş ve çıkışlarının bugünkü değerlerinin hesaplanması gerekmektedir. Burada yalnızca nakit çıkışı söz konusudur. Dolayısıyla, bu hesaplama %2'lik iskonto oranını kullanarak her yıl 20.000 TL tutarında olacağı beklenen nakit çıkışlarının sözleşmenin başlangıç tarihi olan 01/01/2020 tarihine indirgenmesi şu şekilde yapılacaktır.

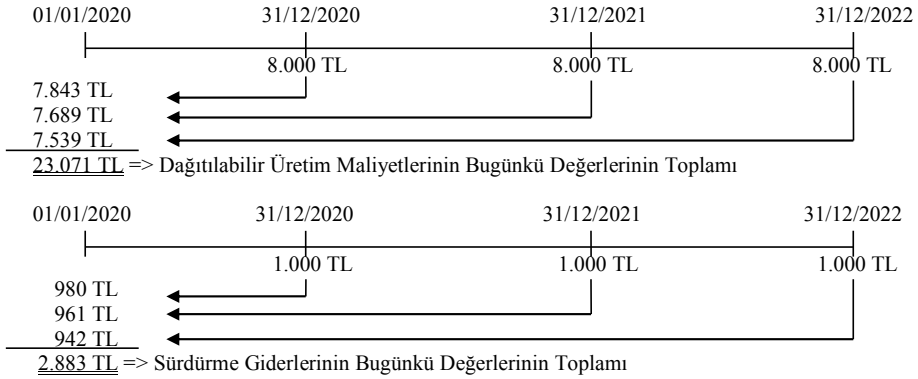
$$\text{Bugünkü Değer} = 20.000 \text{ TL}/(1+\%2)^1 + 20.000 \text{ TL}/(1+\%2)^2 + 20.000 \text{ TL}/(1+\%2)^3$$

$$\text{Bugünkü Değer} = 19.608 \text{ TL} + 19.223 \text{ TL} + 18.847 \text{ TL}$$

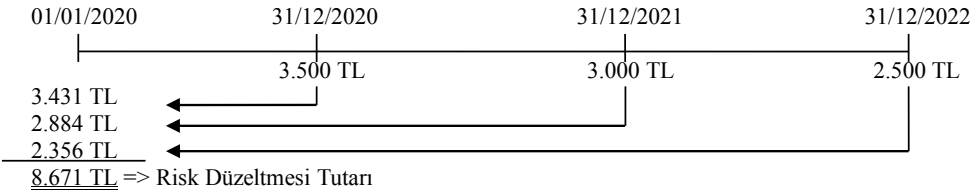
$$\text{Bugünkü Değer} = 57.678 \text{ TL}$$

Esas itibariyle, buraya kadar yapılan hesaplamalar Genel Model Yaklaşımı'ndaki ikinci bloğun hesaplanması için yeterli olmakla birlikte, uygulamada hayat sigorta sözleşmelerine ilişkin olarak üretim maliyetleri ve sürdürme giderleri ortaya çıkmaktadır. Bu maliyet ve giderler de sigorta sözleşmelerinin yükümlülüğünü oluşturan unsurlardandır. Dolayısıyla gelecekteki nakit akışlarının bugünkü değerlerinin, toplamının tespit edildiği ikinci blok hesaplamalarına dahil edilmelidir. İkinci blok hesaplamalarını tamamlamak için söz konusu sigorta sözleşmelerine ilişkin edinim (üretim) ve sürdürme maliyetlerinin de bugünkü değerlerinin hesaplanması gerekmektedir. Bu hesaplama şu şekilde yapılacaktır:

Buraya kadar yapılan hesaplamalar UFRS 17 tarafından öngörülen Genel Model Yaklaşımı'ndaki ilk iki bloğun hesaplanması için yapılmıştır. Artık üçüncü bloğa ilişkin hesaplamaların yapılması gerekmektedir. Genel Model Yaklaşımı'nda üçüncü blok, risk düzeltmesinden oluşmaktadır. Risk düzeltmesi, nakit akışlarının tutar ve zamanlamasından kaynaklanan belirsizliğe katlanmaktan dolayı, sigorta şirketinin elde etmeyi beklediği bir bedeli temsil etmektedir. Dolayısıyla UFRS 17 risk düzeltmesinin de hesaplanmasını gerektirmektedir. Bu hesaplama, nakit akışlarının indirgenmesinde olduğu gibi şu şekilde yapılacaktır:

Genel Model Yaklaşımı'nda dördüncü blok sözleşmeye dayalı hizmet marjından oluşmaktadır. Dolayısıyla bu blokta sözleşmeye dayalı hizmet marjının hesaplanması gerekmektedir. Sözleşmeye dayalı hizmet marjı şu şekilde hesaplanacaktır:

Nakit Girişlerinin Bugünkü Değeri	(100.000 TL)
Nakit Çıktılarının Bugünkü Değeri	57.678 TL
Edinim Maliyetlerinin Bugünkü Değeri	23.071 TL
Sürdürme Giderlerinin Bugünkü Değeri	2.883 TL
Gelecekteki Nakit Akışlarının Bugünkü Değer Tahminleri	<u>(16.368 TL)</u>
Risk Düzeltmesi	<u>8.671 TL</u>
Sözleşmenin İfasına İlişkin Nakit Akışları	<u>(7.697 TL)</u>
<i>Sözleşmeye Dayalı Hizmet Marjı</i>	<u>7.697 TL</u>
	0 TL

UFRS 17'nin 38. paragrafı gereğince, sigorta şirketi ilk muhasebeleştirmede bir sözleşme grubunu, sözleşmenin ifasına ilişkin nakit akışlarının ilk defa finansal tablolara alınmasından dolayı herhangi bir gelir veya gider doğurmayacak bir tutar üzerinden ölçmesi gerekmektedir. Dolayısıyla bu tutarın sözleşmenin ifasına ilişkin nakit akışları ile toplandığında sifıra eşit olması sonucu ortaya çıkmaktadır. Bu çerçevede, hayat sigorta sözleşmelerinden oluşan portföyün ilk muhasebeleştirmedeki sözleşmeye dayalı hizmet marjı 7.697 TL olarak hesaplanmıştır.

Standardın aynı paragrafı uyarınca, burada hesaplanan sözleşmeye dayalı hizmet marjı, sigorta şirketinin sözleşme yükümlülüklerini yerine getirdikçe, diğer bir ifadeyle hizmet sağladıkça finansal tablolara alacağı, ancak şu an için kazanılmamış bir karı temsil etmektedir. Ayrıca, muhasebenin temel kavramlarından dönersellik kavramının esasını oluşturan eşleştirme ilkesi gereğince, aynı dönemde ortaya çıkan gelir ve karlar ile gider ve zararların eşleştirilmesi gerekmektedir. UFRS 17 aracılığıyla, şirketin sigortalıdan elde ettiği kazancın dönem başı itibarıyla tek seferde hasılat olarak kaydetmesini engelleyen bir mekanizma geliştirilmiştir. Böylelikle sözleşme portföyünün süresi olan üç yıla ilişkin bir kar tutarının sanki sözleşmenin başlangıcında elde edilmiş gibi kaydedilmesinin önüne geçilmektedir. Kazanılmamış karın cari döneme ilişkin olan kısmı hasılat yazılacak olup, kalan kısmının gelecek dönemlere aktarılması gerekmektedir. Ayrıca, UFRS 17'in müşterilerle yapılan sözleşmelerle ilgili olarak ortaya çıkan hasılatla ilişkin vade farklarının ertelenmiş gelir olarak muhasebeleştirilmesine uygun bir muhasebeleştirme uygulaması getirildiği anlaşılmaktadır.

Sözleşmeye dayalı hizmet marjına benzer bir uygulama Amerikan Finansal Muhasebe Standartları olan "SFAS 60 Accounting and Reporting by Insurance Companies" ve "SFAS 97 Accounting and Reporting by Insurance Enterprises for Certain Long-Duration Contracts and for Realized Gains and Losses from the Sale of Investment" adlı standartlarda da bulunmaktadır (SFAS 60, para.6–12; SFAS 97, para.16). Bu standartlarda sigorta sözleşmesi başlangıcında elde edilmesi muhtemel olan karın ertelenmesi öngörülmektedir. Bunu, ertelenmiş kar yükümlülüğü olarak ifade etmek mümkündür. Ertelemiş kar yükümlülüğü kavramının sözleşmeye dayalı hizmet marjıyla aynı işleve sahip olduğu anlaşılmaktadır. Bunun yanı sıra, Avrupa Birliği tarafından sigortacılık sektörüne ilişkin olarak getirilen Solvency II düzenlemesi de bu öneriyi destekler niteliktedir. Solvency II'nin sigorta yükümlülüklerinin değerlendirilmesine ilişkin hükümleri söz konusu nakit akış tahminleriyle risk marjının toplamının sözleşme yükümlülüğünü vereceğini göstermektedir (Solvency II, para 2–3 ve md.77).

Bu noktada sözleşmeye dayalı hizmet marjının, Sigortacılık Hesap Planı'nda yer alan ve sigorta teknik karşılıklarına ilişkin kısa ve uzun dönemli birtakım hesaplarda muhasebeleştirilmesi mümkün görülebilir. Esas itibarıyla, sözleşmeye dayalı hizmet marjı kazanılmamış bir prim veya kar olup, benzer tutarlara ilişkin olarak karşılık ayrılmaktadır. Ancak sigorta şirketleri ilgili mevzuat ve Hazine Müsteşarlığı'nın öngördüğü teknik ve yöntemleri esas almak suretiyle dönem sonlarında bunları yapmakta ve ertesi dönemin başında da bu kayıtları iptal etmektedir. Fakat UFRS 17 uyarınca sözleşmeye dayalı hizmet marjının, sigorta sözleşmesinin başlangıcı itibarıyla muhasebeleştirilmesi gerekmektedir. Dolayısıyla bu tutarın karşılık şeklinde muhasebeleştirilmeyip, hesap planına doğrudan ertelenmiş bir gelir veya kar özelliği taşıyan bir ana hesapta ve hatta ihtiyaç görülmesi halinde bu ana hesaba bağlı olarak oluşturulacak yeni yardımcı hesaplarda muhasebeleştirilmesi daha uygun olacaktır.

Bu açıklamalar doğrultusunda, sözleşmeye dayalı hizmet marjının UFRS 17 ile sigortacılık sektörüne giren yeni bir kavram olması ve sigorta muhasebesi uygulamalarında her sigorta branşı açısından tutarlılığı sağlamak amacıyla Sigortacılık Hesap Planı'nda 38 ve 48 No'lu hesap gruplarının altına 382 SÖZLEŞMEYE DAYALI HİZMET MARJI ve 482 SÖZLEŞMEYE DAYALI HİZMET MARJI hesaplarının açılması ve hatta bunlara ait yardımcı hesapların açılması mümkün olabilir. Pasif hesap karakterinde çalışacak olan bu hesaplar, herhangi bir sigorta sözleşmesine ilişkin olarak sözleşmeye dayalı hizmet marjının ortaya çıkması halinde ilgili tutar kadar alacaklandırılacak olup, sözleşme ifa edildikçe hasılatı aktarılması gereken ilgili tutar kadar borçlandırılacaktır. Bu durumda söz konusu hesapların sigorta branşını esas alan ve sigorta sözleşmesine ilişkin olarak içinde bulunulan döneme ilişkin hasılatı gösteren gelir tablosu hesaplarıyla karşılıklı çalışması gerekmektedir. Ayrıca 482 kodlu hesaptaki tutarların bir yıldan kısa süreli hale gelen kısımları 382 kodlu hesaba aktarılmalıdır. Bu hesaplar dönem sonu itibarıyla bakiye vermeleri halinde, bilançonun pasif tarafında bulunan kısa ve uzun vadeli yükümlülükler arasında raporlanacaktır.

Sözleşmeye dayalı hizmet marjı dışında muhasebeleştirilmesi gereken diğer tutarlar, gelecekteki nakit akışlarının bugünkü değer tahminlerinin toplamı ve finansal olmayan risklere ilişkin risk düzeltmesidir. Gelecekteki nakit akışlarının bugünkü değer tahminlerinin toplamı, sözleşme yükümlülüklerine ilişkin tahmini bir tutar olup, bir teknik karşılığı ifade etmektedir. Sigortacılık Hesap Planı'nda yer alan karşılık hesaplarından 633.01.1 HAYAT MATEMATİK KARŞILIĞI hesabı söz konusu nakit akışları için uygundur. Risk düzeltmesine ilişkin olarak da 622.01.1 DEVAM EDEN RİSKLER KARŞILIĞI hesabı uygun görülmektedir. Bu karşılıkların hesaplanmasında yararlanılan yöntemler açısından klasik Türkiye uygulamaları ile UFRS 17 arasında çeşitli farklılıklar bulunduğundan, bu farklılıkların hesaplanan tutarlara da yansıtılması gerekecektir. Bu açıklamalar doğrultusunda sözleşmenin başlangıcı itibarıyla UFRS 17 kapsamında yapılması gereken yevmiye kaydı şu şekilde olacaktır:

01/01/2020			
120 ALICILAR		100.000	
633.01.1 HAYAT MATEMATİK KARŞILIĞI		16.368	
622.01.1 DEVAM EDEN RİSKLER KARŞILIĞI		8.671	
482 SÖZLEŞMEYE DAYALI HİZMET MARJI			7.697
452.01.1 AKTÜERYAL MATEMATİK. KARŞILIĞI			16.368
451.01 DEVAM EDEN RİSKLER KARŞILIĞI			8.671
791 DİĞERLERİ			30.768
489 GELECEK YILLARA AİT DİĞER. GELİRLER VE GİDER. TAHAKKUKLARI			61.535
<i>Sözleşmeye dayalı hizmet marjının ilk defa muhasebeleştirilmesi nedeniyle</i>			
/			

Sözleşmenin başlangıcı itibariyle şu anda geçerli olan klasik Türkiye uygulamaları kapsamında, yalnızca ilgili prim gelirlerinin muhasebeleştirilmesine ilişkin olarak yapılması gereken yevmiye kaydı ise şu şekilde olacaktır:

01/01/2020			
120 ALICILAR		100.000	
791 DİĞERLERİ			33.333
791.01 Brüt Yazılan Primler			
489 GELECEK YILLARA AİT DİĞER. GELİRLER VE GİDER. TAHAKKUKLARI			66.667
<i>Hayat sigorta sözleşmesi yapılması nedeniyle</i>			
/			

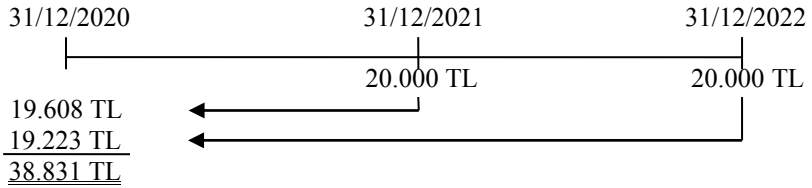
İki yevmiye kaydı arasındaki en önemli fark, güncel uygulamayı yansıtan ikinci yevmiye kaydında, sigorta sözleşmesine ilişkin olarak ortaya çıkan sözleşmeye dayalı hizmet marjının göz ardı edilmiş olmasıdır. Bu durum şu anki uygulamada sigorta şirketlerinin muhasebeleştirilen hasılat tutarlarının, UFRS 17'nin yürürlüğe girmesiyle daha düşük tutarlar üzerinden raporlanacağını göstermektedir. Bu durum, sigorta şirketlerinin hasılatının düşmesine neden olacaktır.

01/01/2020			
636.01 ÜRETİM KOMİSYONU GİDERLERİ		23.071	
636.03 YÖNETİM GİDERLERİ		2.883	
100 KASA / 102 BANKALAR			25.954
<i>İlgili giderlerin ödenmesi nedeniyle</i>			
/			

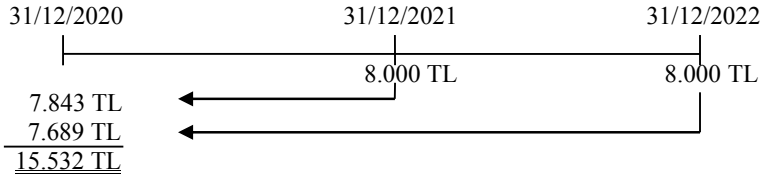
İkinci Adım: 31.12.2020 tarihi itibariyle (sonraki dönemlerde) hayat sigorta sözleşmelerinin ölçülmesi, muhasebeleştirilmesi ve raporlanması.

Şirketin, birinci yıl sonu itibariyle (31.12.2020) nakit akışlarına ilişkin tahminlerini güncellemesi ve sözleşmeye dayalı hizmet marjını yeniden hesaplaması gerekecektir. Bu hesaplamalar; nakit akışları, edinim maliyetleri, sürdürme giderleri ve risk düzeltmesi için %2 iskonto oranı üzerinden ayrı ayrı olarak şu şekilde yeniden yapılacaktır:

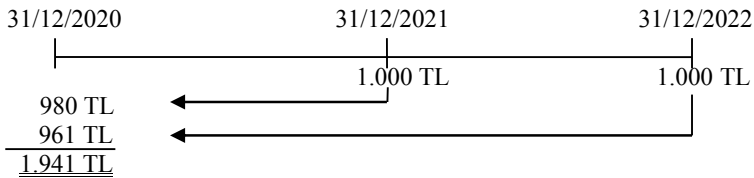
Gelecekteki Nakit Çıktılarının Bugünkü Değerlerinin Toplamının Hesaplanması:

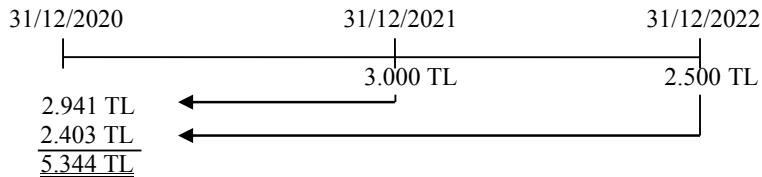
Dağıtılabilir Üretim Maliyetlerinin Bugünkü Değerlerinin Toplamının Hesaplanması:

Sürdürme Giderlerinin Bugünkü Değerlerinin Toplamının Hesaplanması:

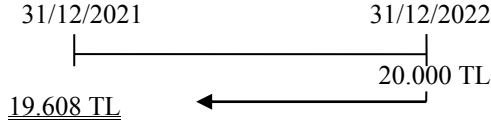
Risk Düzeltmesi Tutarının Hesaplanması:

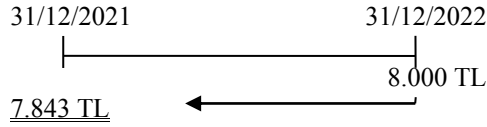
Şirketin, ikinci yıl sonu itibariyle (31.12.2021) nakit akışlarına ilişkin tahminlerini güncellemesi ve sözleşmeye dayalı hizmet marjını yeniden hesaplaması gerekecektir. Bu

hesaplamalar; nakit akışları, edinim maliyetleri, sürdürme giderleri ve risk düzeltmesi için %2 iskonto oranı üzerinden ayrı ayrı olarak şu şekilde yeniden yapılacaktır:

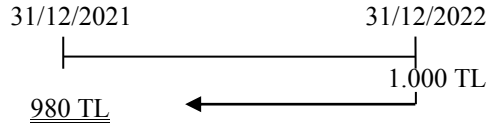
Gelecekteki Nakit Çıktılarının Bugünkü Değerlerinin Toplamının Hesaplanması:

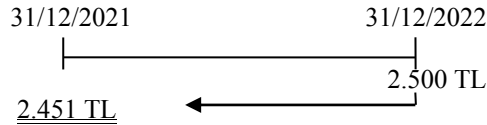
Dağıtılabilir Üretim Maliyetlerinin Bugünkü Değerlerinin Toplamının Hesaplanması:

Sürdürme Giderlerinin Bugünkü Değerlerinin Toplamının Hesaplanması:

Risk Düzeltmesi Tutarının Hesaplanması:

Bu hesaplamalar sonucunda, her yıl sonunda nakit akışlarının durumunu toplu bir şekilde gösteren bir tablo hazırlamak mümkündür (bkz. Tablo 1).

Tablo 1: Genel Model Yaklaşımı'ndaki Blokların Durumuna İlişkin Olarak Yapılan Tahmin Sonuçları

	01.01.2020	31.12.2020	31.12.2021	31.12.2022
Gelecekteki Nakit Girişlerinin Bugünkü Değer Tahminleri	(100.000 TL)	-	-	-
Gelecekteki Nakit Çıktılarının Bugünkü Değer Tahminleri	57.678 TL	38.831 TL	19.608 TL	-
Edinim Maliyetleri	23.071 TL	15.532 TL	7.843 TL	-
Sürdürme Giderleri	2.883 TL	1.941 TL	980 TL	-
Gelecekteki Nakit Akışlarının Bugünkü Değer Tahminleri	(16.368 TL)	56.304 TL	28.431 TL	-
Risk Düzeltmesi	8.671 TL	5.344 TL	2.451 TL	-
Sözleşmenin İfasına İlişkin Nakit Akışları	(7.697 TL)	61.648 TL	30.882 TL	-
Sözleşmeye Dayalı Hizmet Marjı	7.697 TL	-	-	-

Tabloda sözleşmeye dayalı hizmet marjı 01.01.2020 tarihi itibarıyla ortaya çıkmış olup, diğer tarihlerde herhangi bir sözleşmeye dayalı hizmet marjı tutarı söz konusu değildir. Ayrıca, 31.12.2022 tarihi sözleşme portföyünün ifasının tamamlandığı yıl olduğundan, bu tarih için nakit akış veya diğer tutarlar hesaplanmamıştır.

Birinci yılın sonu itibarıyla, sözleşmeye dayalı hizmet marjında değişiklik olup olmadığını, olduysa bu değişikliklerin kaynaklarının ne olduğunun ortaya konmasını ve analiz edilmesi gerekmektedir (UFRS 17, para. B96 – B97). Bunu yapabilmek için de sigorta sözleşmesi yükümlülüğünü oluşturan her bir unsur için mutabakat kontrolünün yapılması gerekmektedir. Bu kapsamda, şirketin Tablo 2'deki gibi bir mutabakat tablosu oluşturması, buna finansal tablo dipnotlarında yer vermesi ve ilgili hesaplamaları açıklaması gerekmektedir.

Tablo 2'de Genel Model Yaklaşımı'nda sigorta sözleşmesi yükümlülüğünü oluşturan dörtlü bloğun her biri ayrıntısıyla ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bu tabloda yer alan verilerin büyük kısmı bir önceki tabloda yer alan verilerden oluşturulmuştur. Sigorta finansman giderleri, cari hizmetle ilgili değişiklikler ve nakit çıkışları satırlarına ilişkin veriler ise, bu tabloya özgü olup, her birinin ayrı ayrı hesaplanması gerekmektedir.

Tablo 2: Genel Model Yaklaşımı'nda Sigorta Sözleşmesi Yükümlülüğü Mutabakat Tablosu

	Gelecekteki Nakit Akışlarının Bugünkü Değer Tahminleri (A)	Risk Düzeltmesi (B)	Sözleşmeye Dayalı Hizmet Marjı (C)	Sigorta Sözleşmesi Yükümlülüğü(A+B+C+D)
Açılış Bakiyesi	-	-	-	-
Gelecekteki Hizmetle İlgili Değişiklikler: Yeni Sözleşmeler	(16.368 TL)	8.671 TL	7.697 TL	-
Nakit Girişleri	100.000 TL	-	-	100.000 TL
Sigorta Finansmanı Giderleri	327 TL	-	154 TL	481 TL
Cari Hizmetle İlgili Değişiklikler	-	(3.327 TL)	(2.617 TL)	(5.944 TL)
- Nakit Çıkışları. - Edinim Maliyetleri. - Sürdürme Giderleri	(29.000 TL)	-	-	(29.000)
Kapanış Bakiyesi	54.959 TL	5.344 TL	5.234 TL	65.537 TL

Sigorta sözleşmesinin yapıldığı tarihten dönemsonuna kadar geçen süre boyunca, iskonto oranı (faiz oranı) üzerinden gelecekteki hizmetle ilgili değişikliklerden kaynaklanan tutarlara faiz tahakkuk edecektir. Bunlar; gelecekteki nakit akışlarının bugünkü değer tahminleri ile sözleşmeye dayalı hizmet marjına ilişkin olarak hesaplanması gereken tutarlar olup, UFRS 17 tarafından raporlanması öngörülen sigorta finansmanı giderlerini oluşturacaktır. Tabloda yer alan sigorta finansmanı giderlerine ilişkin tutarlar şu şekilde hesaplanmıştır:

$$\text{Faiz} = (\text{Anapara} \times \text{Faiz Oranı} \times \text{Yıl}) / 100$$

$$\text{Gelecekteki NA'ların BD'sine İlişkin Faizin Hesaplanması: } (16.368 \text{ TL} \times 2 \times 1) / 100 = 327 \text{ TL}$$

$$\text{Sözleşmeye Dayalı Hizmet Marjına İlişkin Faizin Hesaplanması: } (7.697 \text{ TL} \times 2 \times 1) / 100 = 154 \text{ TL}$$

Tablo 2'nin oluşturulmasında hesaplanması gereken bir diğer tutar ise cari hizmetle ilgili değişikliklerdir. Bu değişiklikler, risk düzeltmesinin değerinde meydana gelen değişiklikler ile sözleşmeye dayalı hizmet marjının itfasından kaynaklanan tutarları içermektedir. İlk muhasebeleştirmede finansal tablolara alınan sözleşmeye dayalı hizmet marjının dönem sonuna kadar tahakkuk eden faiz tutarıyla birlikte sigorta sözleşmesinin süresi boyunca itfa edilmek suretiyle yıllara yayılması ve bu şekilde hasılatla dönüşmesi gerekmektedir. Sözleşmeye dayalı hizmet marjının itfasının hesaplanmasında UFRS 17, teminat sayısını esas alan çeşitli yöntemlerin uygulanmasını öngörmektedir. Bu örnekte, portföydeki sözleşmelerin aynı türde ve uzunlukta olduğu varsayımından yola çıkmak suretiyle, sigorta şirketinin sözleşmeye dayalı hizmet marjını üç yıla bölmesinde ve eşit olarak uygulamasında bir sakınca yoktur. İlgili hesaplamalar şu şekildedir:

Risk Düzeltmesinin 01.01.2020 İle 31.12.2020 Tarihlerindeki Değerlerinde Meydana Gelen Değişikliklerin Hesaplanması: 8.671 TL – 5.344 TL = 3.327 TL

Sözleşmeye Dayalı Hizmet Marjının İtfası: (7.697 TL + 154 TL) / 3 yıl = 2.617 TL

Sigorta şirketinin kar veya zarar ve diğer kapsamlı gelir tablosu düzenlenmesi için de şu hesaplamaların yapılması uygundur.

Sigorta Sözleşmesi Hasılatının Hesaplanması:

Hasılatla Dahil Olan Toplam Kazanç ve Maliyetler.....	13.944 TL
- Sözleşmeye Dayalı Hizmet Marjı	2.617 TL
- Edinim Maliyeti	8.000 TL
- Risk Düzeltmesi	3.327 TL
Toplam Tazminat ve Giderler.....	21.000 TL
- Gerçekleşen Hasarlar	20.000 TL
- Gerçekleşen Giderler	1.000 TL
Toplam Sözleşme Hasılatı.....	<u>34.944 TL</u>

Sigorta Hizmeti Giderlerinin Hesaplanması:

Oluşan Hasarlar	20.000 TL
Oluşan Giderler	1.000 TL
Edinim Maliyetlerinin İtfası	8.000 TL
	<u>29.000 TL</u>

Sigorta şirketi tarafından 31.12.2020 tarihinde kar veya zarar ve diğer kapsamlı gelir tablosunda raporlamak üzere çeşitli hesaplamalar yaptıktan sonra UFRS 17 gereğince kalan teminat yükümlülüğü, gerçekleşen hasarlara ilişkin yükümlülük ve sigorta sözleşmesi yükümlülüğü için de bir mutabakat tablosunun düzenlenmesi, buna finansal tablo dipnotlarında

yer verilmesi ve ilgili açıklamaların yapılması gerekmektedir. Söz konusu mutabakat tablosu Tablo 3'teki gibi olacaktır.

Tablo 3: Genel Model Yaklaşımında Kalan Teminat Yükümlülüğü, Gerçekleşen Hasarlara İlişkin Yükümlülük ve Sigorta Sözleşmesi Yükümlülüğü Mutabakat Tablosu

	Kalan Teminat Yükümlülüğü (A)	Gerçekleşen Hasarlara İlişkin Yükümlülük (B)	Sigorta Sözleşmesi Yükümlülüğü (A+B)
Açılış Bakiyesi	-	-	-
Nakit Girişleri	100.000 TL	-	100.000 TL
Sigorta Hasılatı	(34.944 TL)	-	(34.944 TL)
Sigorta Hizmeti Giderleri	-	29.000 TL	29.000 TL
Yatırım Unsuru	-	-	-
Sigorta Finansmanı Giderleri	481 TL	-	481 TL
Nakit Çıktıları	-	(29.000 TL)	(29.000 TL)
Kapanış Bakiyesi	65.537 TL	-	65.537 TL

Hayat Sigorta Şirketinin UFRS 17 Kapsamında Düzenlenmesi Öngörülen 31.12.2020 Tarihli Finansal Durum Tablosu (TL)

AKTİFLER		PASİFLER	
Nakit ve Nakit Benzerleri	100.000	Sigorta Sözleşmesi Yükümlülüğü	65.537
		Özkaynaklar 34.463	

Yapılan hesaplamalar ve oluşturulan mutabakat tabloları sonucunda şirketin kar veya zarar ve diğer kapsamlı gelir tablosunu düzenlemesi gerekmektedir. UFRS 17 kapsamında düzenlenen kar veya zarar ve diğer kapsamlı gelir tablosu şu şekilde olacaktır:

Tablo 4: Hayat Sigorta Şirketinin UFRS 17 Kapsamında Düzenlenmesi Öngörülen 01.01.2020 – 31.12.2020 Dönemine Ait Kar veya Zarar ve Diğer Kapsamlı Gelir Tablosu (TL)

Sigorta Hasılatı	34.944
Sigorta Hizmeti Giderleri	(29.000)
<i>Sigorta Hizmeti Sonucu</i>	<i>5.944</i>
Yatırım Gelirleri	-
Sigorta Finansmanı Gelir veya Giderleri	(481)
<i>Net Finansal Sonuç</i>	<i>(481)</i>
<i>Dönem Karı veya Zararı (Vergi Öncesi Kar)</i>	<i>5.463</i>
Vergi	-
<i>Dönem Net Karı veya Zararı (Vergi Sonrası Kar)</i>	<i>5.463</i>
Diğer Kapsamlı Gelir	-
<i>Kapsamlı Gelir</i>	<i>5.463</i>

5. SONUÇ

UFRS 17 Sigorta Sözleşmeleri Standardı hem elementer hem de hayat branşında ihraç edilen sigorta sözleşmelerinin ölçülmesi, muhasebeleştirilmesi, raporlanması ve dipnotlarda açıklanmasına yönelik ilkeleri belirleyen bir standarttır. Bu standart ayrıca elde tutulan reasürans sözleşmeleri ile isteğe bağlı katılım özelliği bulunan yatırım sözleşmelerine de uygulanması öngörülen çeşitli ilkeleri de içermektedir. Bu standardın yayımlanması ile, sigorta şirketleri tarafından ihraç edilen bu sözleşmelerin gerçeğe uygun bir şekilde sunulması ve yatırımcılara yönelik ihtiyaca uygun bilgilerin üretilmesini ve iletilmesini sağlamak amaçlanmaktadır. Bu bilgiler sayesinde, UFRS 17 kapsamında muhasebeleştirilen ve raporlanan sigorta sözleşmelerinin, sigorta şirketlerinin finansal durumu, finansal performansı ve nakit akışları üzerinde yaratacağı etkilerin finansal tablo kullanıcıları tarafından doğru bir şekilde değerlendirilmesi ve ilgili kararların buna bağlı olarak sağlam bir şekilde alınması öngörülmektedir.

UFRS 17, bir sigorta sözleşmesinin hem finansal araç olma hem de hizmet sözleşmesi olma özelliğini ortaya çıkarmak suretiyle sigorta sözleşmelerine yeni bir kimlik kazandırmaktadır. Ayrıca, sigorta sözleşmeleri uzun bir dönem boyunca önemli derecede değişkenlik gösteren nakit akışları yaratmaktadır. UFRS 17'nin yayımlanmasıyla birlikte sigorta sözleşmelerinin bu özelliklerine yönelik olarak IASB'nin yeni bir yaklaşım benimsediği anlaşılmaktadır. Bu yaklaşım, sözleşme kapsamında sağlanan hizmetler süresince ortaya çıkan karın finansal tablolara alınmasında gelecekteki nakit akışlarının cari olarak ölçülmesini gerektiren bir yaklaşımdır. Ayrıca, bu yeni yaklaşım çerçevesinde sigorta hizmeti sonucunun, sigorta finansmanı gelir veya giderlerinden ayrı bir şekilde sunulması gerekmektedir. Bununla birlikte, sigorta şirketlerinin ilgili raporlama dönemine ilişkin olarak ortaya çıkan sigorta finansmanı gelir veya giderlerini kar veya zararda veya diğer kapsamlı gelirler arasında raporlamaya yönelik bir karar vermelerine imkan tanımaktadır.

UFRS 17 kapsamında bir sigorta şirketinin öncelikle sigorta sözleşmelerini, karşı taraftan kabul ettiği önemli sigorta riskine göre tanımlaması gerekmektedir. Sigorta şirketinin, sigorta sözleşmelerinin içinde bulunan saklı türev ürünleri ve ayrı yatırım unsurlarını ayırması ve ayrı bir şekilde muhasebeleştirilmesi gerekmektedir. Daha sonra elindeki sigorta sözleşmelerini belirli özelliklere göre gruplandırması öngörülmektedir. Bundan sonra oluşan sözleşme gruplarının muhasebeleştirilmesi ve raporlanması gerekecektir. UFRS 17 kapsamında sigorta sözleşmelerinin ölçümünde farklı ölçüm yaklaşımları benimsenmiştir. Bunlardan biri de Genel Model Yaklaşımı'dır.

Genel Model Yaklaşımı'na göre, ilk muhasebeleştirme tarihi itibarıyla ilgili sigorta sözleşmelerinin, sözleşmenin ifasına ilişkin nakit akışları ile sözleşmeye dayalı hizmet marjının toplamı olarak ölçülmesi ve muhasebeleştirilmesi gerekmektedir. Ancak sözleşmelerin ekonomik açıdan dezavantajlı olması durumunda, sözleşmeye dayalı hizmet marjının sıfır

olduğu kabul edilmektedir. Bu genel ilkenin yanı sıra, ilgili sigorta sözleşmelerinin değerinin hesaplanması açısından ölçüm yaklaşımları arasında birtakım farklar bulunmaktadır. Genel Model Yaklaşımı'na göre, ilgili sigorta sözleşmelerinin ölçülmesinde dört blok bulunduğu ve bu blokların esas alınması suretiyle hesaplamanın yapılması öngörülmektedir.

Genel Model Yaklaşımı'na göre, sigorta sözleşmelerinin sonraki dönemlerde muhasebeleştirilmesi ve raporlanmasında sigorta sözleşmelerinin defter değerinin hesaplanması gerekmektedir. Buna göre, bir sigorta sözleşmesinin defter değeri, kalan teminat yükümlülüğü ile gerçekleşen hasarlara ilişkin yükümlülük tutarlarının toplanması suretiyle hesaplanmaktadır. Kalan teminat yükümlülüğü, sigorta sözleşmesinin raporlama tarihinden sonraki sözleşme süresine ilişkin ve sigorta şirketine ait olan yükümlülük tutarını ifade etmektedir. Gerçekleşen hasarlara ilişkin yükümlülük ise, raporlama tarihi itibarıyla sigorta sözleşmelerinin raporlama tarihinden önceki sözleşme süresine ilişkin yükümlülük tutarını ifade etmektedir. Bu yükümlülük tutarı gerçekleşmiş, ancak henüz ödenmemiş olan hasar yükümlülüklerini içermektedir. Genel Model Yaklaşımı kapsamında, sözleşmeye dayalı hizmet marjının sonraki dönemlerde muhasebeleştirilmesi ve raporlanmasında sözleşme grubuna eklenen yeni sözleşmelerin etkisinin, sözleşmeye dayalı hizmet marjına ilişkin tahakkuk eden faizin, kur farkının ve hizmet devrinin etkilerinin hesaba katılması gerekmektedir.

UFRS 17, sigorta sözleşmelerinin finansal durum tablosu ile kar veya zarar ve diğer kapsamlı gelir tablosunda raporlanmasına ilişkin birtakım yenilikler getirmektedir. Buna göre, sigorta sözleşmeleri ile reasürans sözleşmelerinin sigorta şirketlerinin finansal durum tablolarında defter değerleri üzerinden varlık ve borç kalemlerini etkilemesi öngörülmektedir. Daha önceden mevcut olmayan ölçüm yaklaşımlarının sözleşmeye dayalı hizmet marjı gibi yeni kavramlar ortaya çıkarmasının ve cari varsayımları ön plana çıkarmasının özellikle sigorta şirketlerinin yükümlülüklerinin yapısında önemli değişiklikler yaratacağı tahmin edilmektedir. Bununla birlikte, mevcut kar veya zarar ve diğer kapsamlı gelir tablosunun farklı şekilde bölümlendirilmesi ve farklı kalemlere yer verilmesi öngörülmektedir. Sigorta hasılatını ve sigorta hizmeti giderlerini içeren sigorta hizmeti sonucu ile sigorta finansmanı gelir veya giderleri gibi yeni kalemlerin oluşturulması gerekmektedir. Ayrıca diğer kapsamlı gelirler açısından cari iskonto oranlarında meydana gelen değişikliklerin kar veya zarar ve diğer kapsamlı gelir tablosunun diğer kapsamlı gelir kısmında ve finansal durum tablosunun özkaynaklar kısmında raporlanması öngörülmektedir. Böylelikle, iskonto oranlarında meydana gelen dalgalanmaların sigorta şirketlerinin finansal tablolarına yansıma tehlikesi hafifletilmiş olacaktır.

Yararlanılan Kaynaklar

Akay, H. (2001). *Hayat Sigorta Şirketlerinde Hesap İşleri Düzeni*. İstanbul: Türkmen Kitabevi.

- Aktaş, R. (2005). *Sigorta İşletmelerinde Gerçeğe Uygun Değer Yaklaşımının Kullanılması ve Değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Ballard, E. (2010). *IFRS Proposal for Accounting for Insurance Contracts*. London: Willie Limited.
- IAA (International Actuarial Association). (2017). *IAN 6 contractual service margin (CSM)*, http://www.actuaries.org/CTTEES_INSACC/Documents/Chicago_Oct2017/4a_EPS_IAN6_CSM_CompleteDraft_v13clean.docx. (Erişim Tarihi: 01.04.2018).
- IASB (International Accounting Standards Board). (2017). *IFRS 17 insurance contracts effect analysis*. London: IFRS Foundation.
- Leenars, E. & De Pont, G. (2017). IFRS 17: The impact of the building block approach. Zanders, <https://zanders.eu/en/latest-insights/ifrs-17-the-impact-of-the-building-blocks-approach>. (Erişim Tarihi: 15 Ağustos 2017).
- Mignolet, F. (2017). *A Study on the Expected Impact of IFRS 17 on The Transparency of Financial Statements of Insurance Companies*. Master Thesis in Management, HEC Liege Ecole de Gestion de l'Université de Liege.
- Mulligan, E. A. & Stone, G. (1997). *Accounting and Financial Reporting in Life and Health Insurance Companies*. LOMA (Life Office Management Association, Inc.).
- PwC (PricewaterhouseCoopers). (2017). Yeni çıkan UFRS 17 – Sigorta sözleşmeleri standardı, <https://www.pwc.com.tr/tr/services/ufrs/pdf/mayis-2017-yeni-cikan-ufrs-17-sigorta-sozlesmeleri-standardi.pdf>. (Erişim Tarihi: 10 Haziran 2017).
- Sevil, G. (2013). *Sermaye Maliyeti ve Sermaye Yapısı Kararları*. Aydın, N. (Editör). Finansal Yönetim – II. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, 98 – 126.
- SFAS 60 Accounting and reporting by insurance companies. (1982). FASB (Financial Accounting Standards Board), Norwalk, Connecticut.
- SFAS 97 Accounting and reporting by insurance enterprises for certain long-duration contracts and for realized gains and losses from the sale of investment. (1987). FASB (Financial Accounting Standards Board), Norwalk, Connecticut.
- Solvency II (2009). Directive 2009/138/EC of the european parlieament and of the council of 25 November 2009 on the taking-up and pursuit of the business of insurance and reinsurance.
- Tucker, G., Sedelnikova, I., Saslow, M., Meurer, H. & Coughlan, A. (2017). *IFRS 17 Marks A New Epoch for Insurance Contract Accounting*. PricewaterhouseCoopers No. INT2017-04.
- UFRS 17 (IFRS 17) Insurance contracts. (2017). IASB (International Accounting Standards Board), London.
- Ünal, S. (2008). Sigorta şirketlerinde özkaynak maliyetinin belirlenmesinde kullanılan yöntemlerin karşılaştırılması. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi*. 3(2), 129–141.

Mustafa OĞUZ – mustafaoguz@balikesir.edu.tr

Mustafa OĞUZ graduated from Hacettepe University, Department of Business Administration. He received his Master and Ph.D. Degrees in Accounting and Finance from Balikesir University, Institute of Social Sciences. Since 2011, he has been working at Balikesir University, Department of Business Administration. He teaches financial accounting, international accounting and financial reporting standards and auditing at undergraduate level. His research areas are International Accounting and Financial Reporting Standards, Auditing and Financial Accounting. He has a CPA certificate and is a member of Balikesir Chamber of CPAs.